

คติความเชื่อ ความหมาย และรูปแบบของตราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระเกียรติ
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันสวรรคตครบ 100 ปี
25 พฤศจิกายน 2568

BELIEFS, MEANINGS, AND DESIGN OF THE EMBLEM FOR THE COMMEMORATION OF
HIS MAJESTY KING VAJIRAVUDH (KING RAMA VI) ON THE OCCASION OF THE 100TH
ANNIVERSARY OF HIS PASSING, 25 NOVEMBER 2025

ฉันทพงษ์ สารรัตน์, ธนพล ป่องแก้ว, เอนก ศรีภพ, ธีรพัฒน์ พงกุลลา,
โพธิ์คิม พันธุ์เมือง, ชินพัฒน์ ตั้งอติพร, กฤษณ์ นนทะวงษ์ และ กวีชัย บุญวงศ์,
Thanyapong Sararat, Thanapon Pongkaew, A-nek Sriphob, Theerapat Pongkula,
Pokim Panmueng, Chinnapat Tangatiporn, Krit Nontawong and Gaweechai Boonwong
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
Sisaket Rajabhat University

Corresponding author, e-mail: thanyapong.s@sskru.ac.th, Tel. 081-0731516

อภิวัฒน์ เวียงคำ / Aphiwat Wiangkham
โรงเรียนบ้านชำตาโตง / Ban Sam Tatong School

ธนากร อาศัยสงฆ์ / Thanakorn Arsaisong
โรงเรียนบ้านโนนหินแร่ / Ban Non Hin Rae School

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคติความเชื่อ ความหมาย และรูปแบบของตราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสวันคล้ายวันสวรรคตครบ 100 ปี 25 พฤศจิกายน 2568 จากเอกสารประเภทต่างๆ ผลการศึกษาพบว่า ตราสัญลักษณ์เป็นงานศิลปกรรมรูปแบบหนึ่งซึ่งทำหน้าที่บันทึกเรื่องราวบางอย่างที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อผู้ออกแบบโดยสอดแทรกคติความเชื่อและความหมายผ่านการนำรูปสัญลักษณ์มาผูกประกอบกันหรือพัฒนาจากรูปแบบที่เคยมีมาก่อน จนเกิดรูปแบบลักษณะเฉพาะของตราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระเกียรติและสอดคล้องต่อแนวความคิดและรูปแบบลักษณะของการออกแบบตราสัญลักษณ์สืบต่อมา ซึ่งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวปรากฏการประดับใช้ตราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสวันคล้ายวันสวรรคตครบ 100 ปี ของพระมหากษัตริย์ในพระบรมราชจักรีวงศ์มาแล้ว 1 พระองค์ คือ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาธีรราชเจ้า รัชกาลที่ 6 ในวันที่ 25 พฤศจิกายน 2568 ที่ผ่านมา ได้แก่ การสืบทอดขนบธรรมเนียมอย่างโบราณราชประเพณี และคติความเชื่อตามลัทธิเทวราชาในศาสนาฮินดู เช่น พระมหาพิชัยมงกุฎ ซึ่งเป็นหนึ่งในเครื่องเบญจราชาภรณ์ สัปตภูลเศวตฉัตร และวชิราวุธ ซึ่งเป็นเทพอาวุธของพระอินทร์ อันเป็นมาแห่งพระนาม จึงอาจกล่าวได้ว่า ตราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระเกียรติดังกล่าวเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นเพื่อเชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์และส่งเสริมสถานภาพในองค์พระมหากษัตริย์

คำสำคัญ: งานเฉลิมพระเกียรติ, ตราสัญลักษณ์, พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว,
วันคล้ายวันสวรรคต

Abstract

This academic article aims to examine the beliefs, meanings, and design of the commemorative emblem honoring His Majesty King Vajiravudh (King Rama VI) on the occasion of the 100th anniversary of his passing on 25 November 2025, based on various documentary sources. The findings indicate that the emblem represents a form of visual art that records certain events occurring within a specific period and reflects influences on its designer by embedding beliefs and meanings through the integration of symbolic imagery or the adaptation and development of traditional forms. This process has resulted in distinctive characteristics of royal commemorative emblems and has transmitted concepts and design features through successive periods. During the reign of His Majesty King Maha Vajiralongkorn, the use of a commemorative emblem marking the 100th anniversary of the passing of a monarch of the Chakri Dynasty has been observed for one king, namely His Majesty King Phra Poramenthra Ramathibodi Sri Sinthra Maha Vajiravudh, King Mongkut Klao Chao Yu Hua, Phra Maha Thirarat Chao, King Rama VI, on 25 November 2025. The emblem reflects the continuation of ancient royal traditions and beliefs associated with the Hindu concept of divine kingship, such as the Great Crown of Victory (Phra Maha Phichai Mongkut), one of the Five Royal Regalia, the Seven-Tiered White Parasol, and the Vajiravudha, the divine weapon of Indra from which the royal name is derived. It can therefore be concluded that this commemorative emblem was created to honor the monarchy and to reinforce the status and prestige of the King

Keywords: Emblem, Royal commemoration, The 100th Anniversary of the Passing Away,
King Vajiravudh (King Rama VI)

บทนำ

รูปภาพหรือสัญลักษณ์เป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นต้องใช้ภาษาผ่านอักขระในการนำเสนอ แต่ผู้ที่ได้ชมสามารถเข้าใจถึงข้อความหรือความหมายที่ถูกแฝงหรือต้องการนำเสนออยู่ ดังคำกล่าวที่ว่า “ภาพหนึ่งภาพแทนคำบรรยายเป็นพันคำ” จึงเป็นการอธิบายถึงหน้าที่ของภาพ ซึ่งในบางครั้งไม่อาจบรรยายเป็นอักขระหรือถ้อยคำได้ รูปภาพหรือสัญลักษณ์จึงเป็นรูปแบบการสื่อสารแบบหนึ่งที่ถูกใช้เพื่อสื่อกลางแทนข้อความ เสียง คำพูด หรือแทนกริยาท่าทางเพื่อส่งต่อถึงผู้รับสาร (รณภพ เตชะวงศ์, 2560: 29) ซึ่งเรื่องราวในอดีตกาลจะถูกถ่ายทอดให้ผู้คนในปัจจุบันทราบและเข้าใจผ่านการเล่ามขุปาฐะ บันทึกเป็นอักขระ รวมไปถึงการวาดเป็นรูปภาพและสร้างสัญลักษณ์ต่างๆ ซึ่งการสร้างสรรครูปแบบของตราสัญลักษณ์นั้น พบว่าเป็นสิ่งที่ผู้คนในอดีตได้มีการประดิษฐ์คิดค้นขึ้น จนกลายมาเป็นลักษณะที่เป็นแบบแผน ถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ของแต่ละสังคม เป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าของภูมิปัญญาของกลุ่มคนเหล่านั้นที่มีความเจริญทั้งด้าน

ศิลปวัฒนธรรมเกิดขึ้นแล้ว (ทองเจือ เขียดทอง, 2548: 12-13) ทั้งนี้ “ลัญจกร” คือ ตราที่ใช้สำหรับการประทับ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 68) คือ รูปแบบการสื่อสารแบบหนึ่งที่ใช้ภาพหรือสัญลักษณ์ที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือ คือ ตรา หรือ เครื่องหมาย หรือรูปสัญลักษณ์ต่างๆ ซึ่งสร้างขึ้นสำหรับใช้ตีหรือประทับหรือปิดผนึกบนเอกสาร ด้วยประสงค์ให้เป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่งแทนบุคคลหรือคณะหรือประเทศชาติ เพื่อแสดงความเป็นเจ้าของหรือเพื่อการรับรองความถูกต้องหรือเพื่อแสดงความสำคัญของเอกสารนั้น ซึ่งโดยทั่วไปหมายถึงเฉพาะเอกสารหรือหนังสือสำคัญทางราชการงานแผ่นดิน (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2538: 92) ซึ่งลัญจกร หรือพระราชลัญจกร ต่อมาได้ถูกปรับปรุงและพัฒนาองค์ประกอบบางส่วนให้กลายเป็นตราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระเกียรติอันเกี่ยวเนื่องกับพระมหากษัตริย์พระองค์นั้นด้วยเป็นประการสำคัญ

ตราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระเกียรติที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นในวาระพิเศษที่สำคัญต่างๆ อันเปรียบประหนึ่งเครื่องหมายที่แสดงถึงซึ่งพระบรมราชอิสริยยศ พระเกียรติ และพระราชอำนาจแห่งองค์พระมหากษัตริย์ และยังเป็นสัญลักษณ์แห่งเกียรติภูมิของชาติ ซึ่งอาจมีพัฒนาการมาจากตราพระราชลัญจกรประจำพระองค์ ตราพระราชลัญจกรสำหรับแผ่นดิน และตราพระราชลัญจกรประจำแผ่นดิน (ส.พลายน้อย, 2527: 23) ดังกรณีของตราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันสวรรคตครบ 100 ปี 25 พฤศจิกายน 2568 ล้วนแต่แอบแฝงหรือบรรจวลวดลายและสัญลักษณ์ประจำพระองค์นั้นเป็นองค์ประกอบไว้อันสะท้อนแนวคิด และคติความเชื่ออันเป็นมงคลคติไว้ ซึ่งการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาดราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันสวรรคตครบ 100 ปี 25 พฤศจิกายน 2568 ที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 เมื่อ พ.ศ.2568 ที่ผ่านมา โดยทำการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบของตรา และศึกษาแนวคิด คติความเชื่อ และความหมายของภาพลวดลายที่ปรากฏบนตราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระเกียรติ รวมไปถึงศึกษาองค์ประกอบศิลปะในการออกแบบตราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระเกียรติ เพื่อนำมาพัฒนารูปแบบในการออกแบบตราสัญลักษณ์ต่างๆ ในปัจจุบันต่อไป

เนื่องในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคตครบ 100 ปี ในวันที่ 25 พฤศจิกายน 2568 นั้น รัฐบาลโดยคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติฯ ได้มอบหมายให้สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นหน่วยงานหลักในการเตรียมการจัดงานเฉลิมพระเกียรติฯ และได้ดำเนินการออกแบบตราสัญลักษณ์โดยนายเกียรติศักดิ์ สุวรรณพงศ์ นักวิชาการช่างศิลป์ชำนาญการ สังกัดสำนักช่างสิบหมู่ กรมศิลปากร เพื่อใช้เป็นสัญลักษณ์สำหรับกิจกรรมต่างๆ ตลอดช่วงเวลาการจัดงาน ซึ่งแนวคิดหลักในการออกแบบ คือ การเชิญพระบรมราชอิสริยยศที่สำคัญมาผสมผสานกับเลข 100 เพื่อสื่อถึงวาระอันสำคัญนี้ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ใช้ตราสัญลักษณ์เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันสวรรคตครบ 100 ปี 25 พฤศจิกายน 2568 ดังกล่าว

ในโอกาสที่เป็นมงคลยิ่งนี้ สำนักนายกรัฐมนตรีได้ออกประกาศเชิญชวนหน่วยงาน องค์กร ทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน รวมทั้งประชาชนทั่วไปได้ประดับตราสัญลักษณ์ตามสถานที่ อาคาร ของหน่วยงาน และบ้านเรือนไว้ในบริเวณที่เหมาะสม เพื่อเป็นการถวายราชสักการะและแสดงความจงรักภักดีแด่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยให้เริ่มประดับตราฯ ได้ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2568 ถึงวันที่ 30 พฤศจิกายน 2568 ดังที่มีปรากฏได้พบเห็นตราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระเกียรติฯประดับไว้ตามสถานที่ต่างๆ อาคาร ธงตราสัญลักษณ์ โต๊ะหมู่บูชาที่หน้าส่วนราชการ เอกชน รัฐวิสาหกิจ หน้าบ้านเรือนประชาชน รวมถึงซุ้มเฉลิมพระเกียรติที่ถนนสายหลักและในชุมชนเป็นที่แพร่หลายไปทั่วประเทศ

ในช่วงประมาณเดือนสิงหาคม 2565 มีการจัดงานเฉลิมฉลองและออกแบบตราสัญลักษณ์พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 90 พรรษา 12 สิงหาคม 2565 ปี 2566 มีการจัดงานเฉลิมฉลอง 100 ปีวันประสูติของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ (คงไว้ซึ่งพระนามเดิมตามชื่องาน) และช่วงต้นปี 2568 มีการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการพระราชพิธีสมมงกุฎพระชนมายุ 26,469 วัน เท้าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช สมเด็จพระปฐมบรมมหาชนกแห่งพระราชวงศ์จักรี พุทธศักราช 2568 วันที่ 14 มกราคม 2568 และในช่วงประมาณเดือนกันยายน 2568 ในรัชกาลปัจจุบัน รัฐบาลโดยสำนักนายกรัฐมนตรีได้ดำเนินการให้มีการประดับตราสัญลักษณ์เนื่องในโอกาสวาระครบรอบศตวรรษแห่งวันพระบรมราชสมภพ “ศตวรรษมหาธีรราชานุสรณ์” ร่วมกับการจัดงานวันลูกเสือแห่งชาติ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร รัชกาลที่ 8 ในวันที่ 20 กันยายน 2568 ซึ่งโดยภาพรวมแล้วองค์ประกอบที่สำคัญของตราสัญลักษณ์จะแสดงด้วยภาพหรือพระราชสัญลักษณ์หรือรูปสัญลักษณ์หรือพระปรมาภิไธยย่อที่มีความเกี่ยวข้องกับโอกาสสำคัญในเดือนมหามงคล หรือการเฉลิมฉลองให้ปรากฏรวมในตราสัญลักษณ์นั้นเป็นประการสำคัญ

ภาพที่ 1 ตราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสวันคล้ายวันสวรรคตครบ 100 ปี 25 พฤศจิกายน 2568

ที่มา: สำนักนายกรัฐมนตรี, 2568: 1

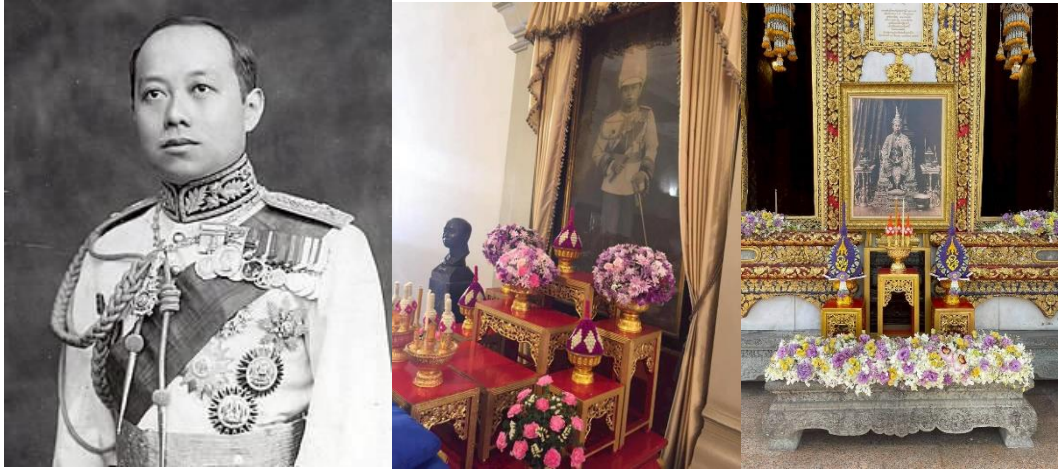
จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิเคราะห์ตราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันสวรรคตครบ 100 ปี 25 พฤศจิกายน 2568 ยังไม่พบงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง แต่มีงานวิจัยบางส่วนที่คณะผู้เขียนนำมาใช้เป็น, ความรู้สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ได้ ได้แก่ งานของธีรพัฒน์ อมรสกุล (2561) เรื่อง “ตราพระราชลัญจกรประจำแผ่นดินสมัยรัตนโกสินทร์” งานวิจัยนี้ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของตราพระราชลัญจกรประจำแผ่นดินในสมัย

รัตนโกสินทร์ อันเชื่อมโยงสู่การสร้างสรรคตราประจำพระองค์พระมหากษัตริย์ และตราสัญลักษณ์เฉลิมพระเกียรติในโอกาสมหามงคลต่างๆ เช่นเดียวกับงานของกฤษประพันธ์ เมืองทิพย์ (2555) เรื่อง “การศึกษา รูปแบบและความหมายของตราสัญลักษณ์ประจำกระทรวงมหาดไทย” ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับคติความเชื่อและมงคลคติต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ และงานของธัญพงศ์ สารรัตน์ (2563) เรื่อง “อิทธิพลทางศาสนากับพระราชลัญจกรประจำพระองค์ในรัชกาลที่ 6 ถึงรัชกาลที่ 10” ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับอิทธิพลทางศาสนาพราหมณ์และพุทธที่สัมพันธ์กับการสร้างสรรคพระราชลัญจกรในพระราชลัญจกร โดยเป็นประโยชน์เพื่อนำมาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ ซึ่งทำให้ได้รายละเอียดเพิ่มเติมว่า ตราสัญลักษณ์ที่มีมาส่วนใหญ่จากองค์ประกอบของตราพระราชลัญจกรนั่นเอง รวมถึงได้อาศัยงานวิจัยในการศึกษาวิเคราะห์อื่นๆ มาเป็นแนวทางในการศึกษา เช่น งานของธัญพงศ์ สารรัตน์ และคณะ (2567) เรื่อง “มงคลคติในตราสัญลักษณ์พระราชพิธีมหามงคล 72 พรรษา 28 กรกฎาคม 2567” เป็นต้น ที่กล่าวเน้นเฉพาะตราสัญลักษณ์เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ด้วยเหตุนี้คณะผู้เขียนจึงศึกษาวิธีการวิจัยเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งจะเห็นได้ว่า ตราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันสวรรคตครบ 100 ปี 25 พฤศจิกายน 2568 เป็นสัญลักษณ์ที่สื่อสารถึงพระบารมี พระบรมเดชานุภาพ พระอัจฉริยภาพ และความรักความเมตตาของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับเหล่าปวงชนชาวไทย ในขณะที่เดียวกันก็เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงออกถึงความปิติยินดี ความจงรักภักดี ความศรัทธา เทิดทูนเคารพบูชาจากเหล่าอาณาประชาราษฎร์ ถวายแด่องค์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ตราสัญลักษณ์จึงเป็นพลวัตสัญลักษณ์ ซึ่งขับเคลื่อนเพื่อสถิตในใจชาวประชาอยู่ตลอดเวลา

ความเป็นมาในการสร้างตราสัญลักษณ์

ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ มนุษย์ได้ริเริ่มการแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดของตนเองมีการสร้างสื่อเพื่อแสดงความหมายเพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างกันและกัน ซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจร่วมกันจนกลายมาเป็นระบบของสัญลักษณ์ที่ใช้เพื่อสื่อความเข้าใจของคนที่อยู่ในระบบสังคมร่วมกันให้มีความเข้าใจและรับรู้ถึงข้อความที่ปรากฏในสัญลักษณ์ต่างๆ เหล่านั้น โดยไม่ต้องใช้การบอกกล่าวเป็นรายบุคคลไป เพราะตัวของสัญลักษณ์นั้นเป็นลักษณะพื้นฐานที่กลุ่มสังคมนั้นๆ เข้าใจร่วมกันอยู่แล้ว (กรมศิลปากร, 2567: 55) โดยหลักฐานทางโบราณคดีที่พบในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในช่วงสมัยหัวเลี้ยวหัวต่อของยุคประวัติศาสตร์จนถึงช่วงยุคประวัติศาสตร์ตอนต้นพบว่า แหล่งชุมชนโบราณต่างๆ รู้จักการสร้างโบราณวัตถุที่เป็นรูปตราสัญลักษณ์ขึ้นแล้ว โดยสร้างขึ้นในลักษณะของเหรียญเงิน ซึ่งอาจใช้เป็นเงินตราแลกเปลี่ยนหรืออาจใช้ในการวางศิลาฤกษ์ รวมทั้งอาจสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการประกอบพิธีทางศาสนา (ถนอม ตะนา, 2536: 15-16) ซึ่งรูปหรือลวดลายต่างๆ ที่ปรากฏบนเหรียญตรา รวมทั้งที่ปรากฏบนตราประทับซึ่งทำขึ้นจากดินเผาหรือหิน แกะสลักที่พบอยู่เสมอบนเหรียญตรา รุ่นเก่าที่พบในประเทศไทย เช่น พระอาทิตย์ ปลา หมอน้ำ สังข์ ศรีวิเศษ และอักษรสันสกฤตโบราณ เป็นต้น ในปัจจุบันยังไม่ทราบถึงจุดประสงค์ที่แน่ชัดในการใช้ตราสัญลักษณ์ต่างๆ เหล่านั้น แต่ก็อาจตีความได้ว่าเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นต้นเค้าของการสืบทอดภูมิปัญญาในการสร้างสรรคลักษณะของตราสัญลักษณ์ในรุ่นต่อมา (คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2550: 97)

ในประเทศไทย พบหลักฐานการใช้สัญลักษณ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับศาสนาทุกยุคทุกสมัยตั้งแต่ยุครัฐโบราณจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ที่ได้มีการสืบทอดการใช้เครื่องหมายและตราสัญลักษณ์จากสมัยอยุธยาและนิยมใช้กันอย่างกว้างขวางมากขึ้น โดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถาบันชั้นสูง เรียกว่า พระราชลัญจกร เครื่องหมายต่างๆ เช่น ตราประจำแผ่นดิน ตราประจำพระองค์ รวมไปถึงตราที่ใช้ในหน่วยงานทั่วไป เช่น กฎหมายตราสามดวง และตราประจำจังหวัด (พระยาอนุมานราชชนน, 2512: 30)

ภาพที่ 2-4 พระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6
ที่มา: ดนัย ไชโยธา, 2548: 12-13

ซึ่งจะพบว่า จากอดีตที่ผ่านมา ตราสัญลักษณ์ล้วนแต่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน ดังนั้นการศึกษาตราสัญลักษณ์ในงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันสวรรคตครบ 100 ปี 25 พฤศจิกายน 2568 เป็นการศึกษาถึงความเชื่อ รวมไปถึงระบบความคิดที่แฝงอยู่ในตราสัญลักษณ์ และรูปแบบที่แสดงออกมาของตราเหล่านั้นด้วย และความแพร่หลายในการคิดประดิษฐ์ตราสัญลักษณ์ในช่วงหลังๆ ได้เป็นที่แพร่หลายยิ่งขึ้นทุกองค์ ทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือการประดิษฐ์ตราสัญลักษณ์เนื่องในวโรกาสหรือโอกาสที่สำคัญๆ ของสถาบันหรือองค์กร แนวคิดที่สำคัญของการประดิษฐ์ตราสัญลักษณ์ คือ การออกแบบลวดลายหรือรูปสัญลักษณ์ให้มีความหมายที่เกี่ยวข้องกับวโรกาสหรือโอกาสแห่งการเฉลิมฉลองได้อย่างเป็นรูปธรรม และควบคู่กันนั้น ลวดลายหรือรูปที่รวมเป็นตราสัญลักษณ์นั้นๆ ยังเน้นการสื่อความหมายแห่งความเป็นสิริมงคลอีกด้วย

ลักษณะรูปแบบตราสัญลักษณ์ในงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันสวรรคตครบ 100 ปี 25 พฤศจิกายน 2568

ตามที่คณะกรรมการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสวันคล้ายวันสวรรคตครบ 100 ปี 25 พฤศจิกายน 2568 เห็นชอบให้มีการจัดทำตราตราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันสวรรคตครบ 100 ปี 25 พฤศจิกายน 2568 ได้ดำเนินการให้มีการประกวดตราสัญลักษณ์ฯ โดยมีจุดมุ่งหมายให้ตราสัญลักษณ์ฯ ได้สื่อความหมายดังนี้

- 1.เป็นการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 และพระบรมราชจักรีวงศ์
- 2.จะต้องแสดงให้เห็นเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมของประเทศไทย ตลอดจนเอกลักษณ์ของชาติอย่างถูกต้อง
- 3.แสดงให้เห็นประจักษ์ในความภาคภูมิใจที่ชาวไทยได้มีพระมหากษัตริยาธิราชผู้ทรงปรีชาญาณยิ่ง และปกครองประชาชนชาวไทยในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์อย่างร่มเย็นเป็นสุขมาตลอดรัชสมัย

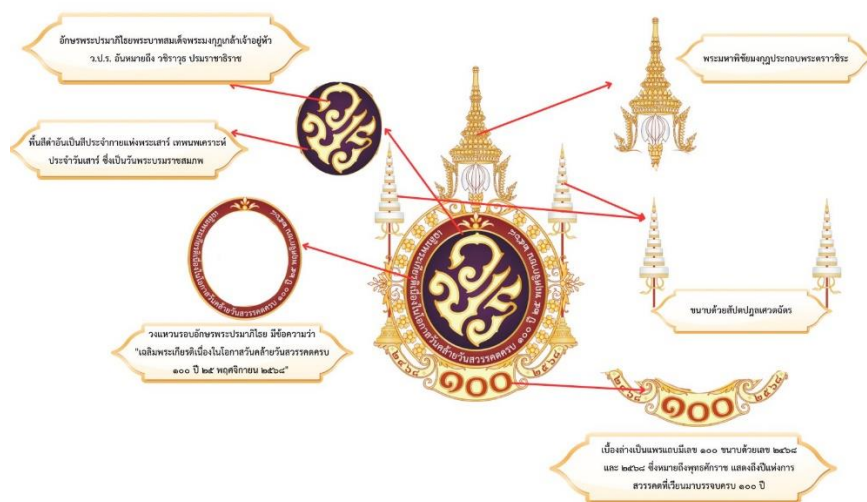
4.แสดงให้เห็นประจักษ์ในความเป็นชาติที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน

ในการดำเนินการประกวดตราสัญลักษณ์ฯ คณะกรรมการดำเนินการประกวดและตัดสินการจัดทำตราสัญลักษณ์ฯ ได้ตัดสินให้ผลงานการออกแบบตราสัญลักษณ์ของนายเกียรติศักดิ์ สุวรรณพงศ์ นักวิชาการช่างศิลป์ชำนาญการ สังกัดสำนักช่างสิบหมู่ กรมศิลปากร เป็นผลงานชนะเลิศ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ใช้ตราสัญลักษณ์ที่ออกแบบโดยนายเกียรติศักดิ์ สุวรรณพงศ์ และได้รับการปรับแบบให้มีความเหมาะสมแล้วนั้น เนื่องในมหามงคลโอกาสงานเฉลิมพระเกียรติข้างต้น

องค์ประกอบของตราสัญลักษณ์ในงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันสวรรคตครบ 100 ปี 25 พฤศจิกายน 2568

องค์ประกอบของภาพที่รวมอยู่ในตราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันสวรรคตครบ 100 ปี 25 พฤศจิกายน 2568

- 1.อักษรพระปรมาภิไธยย่อ ว.ป.ร. อันหมายถึง วชิราวุธ ปรมาราชาธิบดีราช บณพินีสิดา อันเป็นสีประจำกายแห่งพระเสาร์ เทพนพเคราะห์ประจำวันเสาร์ ซึ่งเป็นวันพระบรมราชสมภพ
- 2.พระมหาพิชัยมงกุฎประกอบพระตราวชิระ
- 3.ชานาด้วยสัปตปฎลเศวตฉัตร วงแหวนรอบอักษรพระปรมาภิไธย มีข้อความว่า เฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสวันคล้ายวันสวรรคตครบ 100 ปี 25 พฤศจิกายน 2568
- 4.เบื้องล่างเป็นแพรแถบมีเลข 100 ชานาด้วย 2468 และ 2568 ซึ่งหมายถึงพุทธศักราช แสดงถึงปีแห่งการสวรรคตที่เวียนมาบรรจบครบ 100 ปี (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2568: 1)

ภาพที่ 5 มงคลคติในตราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันสวรรคตครบ 100 ปี 25 พฤศจิกายน 2568
ที่มา: สำนักนายกรัฐมนตรี, 2568: 1 และแยกองค์ประกอบโดยคณะผู้เขียน

ความหมายและความสำคัญของตราสัญลักษณ์ในงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันสวรรคตครบ 100 ปี 25 พฤศจิกายน 2568

สัญลักษณ์ คือการสื่อสารผ่านสิ่งที่เป็นรูปภาพหรือลวดลาย แทนสิ่งที่ต้องการถ่ายทอด นั้นหมายความว่า มีการสร้างสื่อแทนตัวตน บุคคล หน่วยงาน องค์กร และสถาบันออกมาเป็นภาพที่เกิดจากการผลิตวัสดุ เช่น ธง โลโก้ (Logo) รวมถึงตราสัญลักษณ์ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของบุคคลนั้นๆ หากแต่จะใช้ได้ผลหรือสื่อสารให้คนภายนอกเข้าใจความหมายได้อย่างชัดเจนเพียงใด ขึ้นอยู่กับการก่อร่างความคิดและการสร้างความเชื่อต่อสิ่งที่ได้สัมผัส ซึ่งความเชื่อของมนุษย์ที่มีต่อสัญลักษณ์ คือ ความเชื่อเชิงสร้างสรรค์ที่นำมาผลิตสร้างสื่อวัตถุต่างๆ ซึ่งได้มาจากการนำสิ่งใกล้ตัว สิ่งที่คุณเคยหรือสิ่งที่เป็นความเชื่ออยู่เดิมมาสร้างเป็นสิ่งแทนตัวตน สถาบัน องค์กร แม้ว่าเป็นการนำความเชื่อมาผลิตซ้ำ แต่สามารถสร้างการสื่อสารสู่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ประสิทธิภาพที่เกิดขึ้นเป็นประเด็นที่น่าสนใจอย่างยิ่งว่าจะเข้าใจวิธีการสื่อสารนั้นได้อย่างไร (ผกาพันธ์ อินตะแก้ว, 2562: 35-47)

การคิดประดิษฐ์สร้างสรรค์ตราสัญลักษณ์ นอกจากจะคำนึงถึงความประณีตสวยงาม การสื่อความหมายที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหรือวโรกาสหรือโอกาสแห่งการเฉลิมฉลองแล้ว ยังคำนึงถึงการสื่อความหมายแห่งความเป็นสิริมงคล หรือมงคลคติให้ปรากฏในรูปหรือลวดลายที่รวมเป็นตราสัญลักษณ์นั้นด้วย (อนันต์ กลิ่นโพธิ์กลับ, 2550: 51) ซึ่งความเชื่อเรื่องมงคล เป็นคตินิยมที่เป็นแรงบันดาลใจให้กับผู้คนในแต่ละท้องถิ่นได้มีการสร้างรูปสัญลักษณ์แห่งความเป็นมงคลให้มีความสอดคล้องกับคตินิยมของผู้คนในแต่ละสังคมมาอย่างต่อเนื่องในทุกยุคทุกสมัย ทั้งนี้ภาพตราสัญลักษณ์ฯ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ใช้เนื่องในมหามงคลโอกาสการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันสวรรคตครบ 100 ปี 25 พฤศจิกายน 2568 มีลักษณะเป็นภาพมงคลคติ ซึ่งมีความหมายแห่งความเป็นสิริมงคลรวมอยู่ในตราสัญลักษณ์ โดยแยกกล่าวได้ดังนี้

1. อักษรพระปรมาภิไธยย่อ ว.ป.ร. อักษรพระปรมาภิไธยย่อ ว.ป.ร. สี่เหลี่ยมทอง “ว” ย่อมาจาก “วชิราวุธ” “ป.” “ร.” ย่อมาจาก “ปรมราชาธิราช” หมายถึง กษัตริย์ผู้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระนามเดิมว่า “เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ” เป็นพระราชโอรสองค์ใหญ่ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระอัครราชเทวี (สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฉบับเสริมการเรียนรู้ เล่ม 3, 2548: 66) โดยเสด็จพระราชสมภพเมื่อวันเสาร์เดือนยี่ขึ้น 2 ค่ำ ปีมะโรง จุลศักราช 1242 เวลา 8 นาฬิกา 55 นาที ตรงกับวันที่ 1 มกราคม พุทธศักราช 2423 ทรงได้รับการสถาปนาเป็น สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ กรมขุนเทพทวารวดี ดำรงพระอิสริยยศเป็นเจ้าฟ้าต่างกรม มีศักดินา 50,000 ทรงมีพระเกียรติยศเป็นลำดับที่ 2 รองจากสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมาร (ปิยนาค บุนนาค และคณะ, 2550: 191) โดยมีพระนามตามที่จารึกในพระสุพรรณบัฏว่า “สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ เอกอัครมหาบุรุษ บรมนราธิราช จุฬาลงกรณ์นารถราชวโรรส มหาสมมชัตติยพิสุทธิ บรมมกุฎสุริยสันตติวงศ์ อดิศัยพงศวโรราโตสุชาติคุณสังกาศวิมลรัตน์ ทฤษณมสวัสดิชัตติยราชกุมาร” (วราชดิ มีชูบท, 2553: 56 และมูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา, 2554: 221)

ในวันที่ 24 พฤศจิกายน 2568 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ถวายพระราชสมัญญาพระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระปรมาภิไธยจารึกในพระสุพรรณบัฏว่า “พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระ

มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาธีรราชเจ้า” โดยคำว่า “ปรเมนทร์” หมายถึง พระมหากษัตริย์องค์ที่ครองราชสมบัติในรัชกาลที่เป็นเลขคู่ และแปลว่าผู้ยิ่งใหญ่ (เกรียงไกร วิศวามิตร, 2550: 11) (ในบทความนี้จะคงไว้ซึ่งพระนามเดิม เนื่องจากตราสัญลักษณ์ดังกล่าวถูกเผยแพร่ก่อนที่จะใช้พระนามใหม่) เนื่องด้วยพิธีนี้สะท้อนพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงระลึกถึงพระบรมวงศานุวงศ์ผู้ล่วงลับ จะทรงสืบสานขนบราชสำนักอันงดงามให้ดำรงอยู่ในรัชกาลปัจจุบัน โดยการเฉลิมพระนามคือ การพระราชทานหรือเพิ่มด้วยคำในพระนามให้ยิ่งใหญ่สมพระเกียรติ เพื่อประกาศพระเกียรติคุณในฐานะผู้ทรงประกอบพระราชกรณียกิจสำคัญในราชการแผ่นดิน ส่วนการสถาปนาพระอิสริยยศที่พระอัฐิ หมายถึง การยกฐานะันตรของพระอัฐิให้สูงขึ้นโดยมีการจารึกพระนามและพระราชสมัญญาในพระสุพรรณบัฏพร้อมด้วยพระราชพิธีเจริญพระพุทธรูป พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม หรือพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยฯ ซึ่งเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์สูงสุดในพระบรมมหาราชวัง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2551: 165)

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นพระเจ้าแผ่นดินไทยพระองค์แรกที่ทรงได้รับการศึกษาแบบอังกฤษ ณ ประเทศอังกฤษตั้งแต่เบื้องต้น จนกระทั่งถึงระดับอุดมศึกษาในกิจการด้านทหารและด้านพลเรือน ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ รวมทั้งการทอดพระเนตรกิจการต่างๆ อันเป็นประโยชน์ในการบริหารราชการแผ่นดินในหลายประเทศ ทั้งโลกยุคโบราณอย่างอียิปต์ โลกเก่าในทวีปยุโรป โลกใหม่ที่สหรัฐอเมริกา และโลกเอเชียที่มีความก้าวหน้าทัดเทียมชาติตะวันตกที่ประเทศญี่ปุ่น (กรมศิลปากร, 2559: 23) นอกจากนั้นขณะประทับอยู่ในต่างประเทศ สมเด็จพระบรมชนกนาถได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระอภิบาลชาวสยามเป็นผู้ถวายพระอักษรพิเศษควบคู่ไปด้วย ซึ่งทรงเข้าพระราชหฤทัยถึงความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมตะวันตกกับตะวันออกได้อย่างดี ทั้งทรงตระหนักว่าการเสด็จไปทรงศึกษาในยุโรปนั้นเป็นการแสวงหาความรู้ความเข้าใจเรื่องราวและแนวความคิดของชาติตะวันตก ไม่อาจนำมาใช้กับประเทศสยามและชาวสยามได้ทันที จะต้องประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมตามกาลอันควร (พูนพิศมัย ดิศกุล, 2561: 97-98) จึงอาจกล่าวได้ว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระอัจฉริยภาพผสมกับพระราชสมัญญาว่า “สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า” ที่แปลว่า กษัตริย์ผู้เป็นปราชญ์ มิใช่จะทรงเป็นเพียงปราชญ์ด้านอักษรศาสตร์ ผู้รจนาคำประพันธ์หลากหลายประเภทจำนวนมากเท่านั้น หากแต่ทรงเป็นพระเจ้าแผ่นดินผู้มีความสุขุมคัมภีรภาพ ทรงมีพระราชวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล จึงทรงวางแผนบริหารประเทศในลักษณะการตั้งรับและป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น การป้องกันตนเองของพลเรือน การวางระบบให้การศึกษาแก่ราษฎรทั้งประเทศ เพื่อให้เป็นพื้นฐานสำคัญในการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตยในวันข้างหน้า การตั้งสภาเผยแผ่พาณิชย์และศาลาแยกธาตุเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวม เป็นต้น (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2540: 68 และ วรชาติ มีชูบท, 2559: 63 และ วรชาติ มีชูบท, 2555: 22) พระองค์ทรงยึดถือแนวทางการบริหารราชการแผ่นดินของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 อย่างเคร่งครัด การปฏิรูปประเทศและระบบราชการในรัชสมัย จึงเป็นการสานต่อพระราชกรณียกิจที่สมเด็จพระบรมอัยกาธิราชและสมเด็จพระบรมชนกนาถทรงวางรากฐานและดำเนินการไว้แล้ว โดยทรงปรับปรุงกิจการต่างๆ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ทั้งการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน การพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของราษฎร ที่สำคัญคือการปลูกฝังความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของราษฎร แม้จะมีความแตกต่างกันทางเผ่าพันธุ์ ศาสนา และวัฒนธรรม แต่มีความรักชาติ มีความจงรักภักดีต่อพระเจ้าแผ่นดิน เป็นคนดีมีคุณธรรมตามหลักศาสนาของตน และมีความสามัคคีกันในทุกขณะเหมือนกัน จึงเป็นการสร้างจิตวิญญาณของสยามรัฐที่สืบทอดจากสุโขทัย ถึงอยุธยา รัตนโกสินทร์ และยังคงดำรงสืบต่อมาถึงปัจจุบัน (วรชาติ มีชูบท, 2554: 15) ถือว่าทรงเป็นพระมหากษัตริย์สมกับสร้อยพระนาม “ปรเมนทร์ราช”

2. พินีสดำ พินีสดำ สื่อถึงสีประจำกายแห่งพระเสาร์ เทพนพเคราะห์ประจำวันเสาร์ ซึ่งเป็นวันพระบรมราชสมภพ เนื่องด้วยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นพระราชนัดดาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ทรงพระราชสมภพเมื่อวันเสาร์ที่ 1 มกราคม พ.ศ.2423 ได้รับพระราชทานพระนามว่า สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามหาชิราวุธ แต่สมเด็จพระบรมชนกนาถและสมเด็จพระบรมราชชนนี โปรดเรียกว่า “ลูกโต” (ศิริวรรณ คุ่มโพธิ์, 2547: 91) ทั้งนี้ สีดำในทางทฤษฎีสี ไม่ถือเป็นสีเช่นเดียวกับสีเทา แต่ให้ความรู้สึกได้ แสดงถึงความหนักแน่น มีพลัง เนื่องจากสีดำมืดทึบเมื่อใช้ร่วมกับสีอื่นจะทำให้สีอื่นเด่นชัดขึ้น (สมชาย พรหมสุวรรณ, 2548: 61-62) แสดงถึงการที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมุ่งมั่นในการพัฒนาชาติให้ก้าวไปสู่ความเจริญทัดเทียมกับบรรดาอารยประเทศ ไม่ว่าจะเป็นพระราชกรณียกิจทางการศึกษา เศรษฐกิจ รวมถึงทรงก่อตั้งกิจการลูกเสือขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศ ทั้งยังทรงเป็นผู้ริเริ่มสิ่งสำคัญมากมาย เช่น โปรดเกล้าฯ ให้สร้างธงไตรรงค์ กำหนดคำนำหน้านามสตรี และเด็ก รวมถึงสร้างเมือง “ดุสิตธานี” เพื่อปูพื้นฐานระบอบประชาธิปไตยให้มั่นคง (สารานุกรมพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2550: 185) ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พวงชนชาวไทยจึงร่วมใจกันถวายพระราชสมัญญาว่า “พระมหาธีรราชเจ้า” (วรชาติ มีชูบท, 2561: 35) และสอดคล้องกับวันที่ประสูติ คือ พระเสาร์ ซึ่งเป็นเทพแห่งการกสิกรรมและอารยธรรม คือ เทพศนิ (Sani) หรือเทพแห่งดาวพระเสาร์ เป็นเทพประจำวันเสาร์หรือศนิวาร (Sanivara) กำเนิดมาจากพระอิศวรทรงนำเสือ 10 ตัวมาร่ายพระเวทปนละเอียด แล้วห่อด้วยผ้าสีดำ พรหมด้วยน้ำอมฤตกลายเป็นพระเสาร์ บางคัมภีร์กล่าวว่า เทพองค์นี้เป็นลูกของพระอาทิตย์กับนางฉายา (Chaya) แต่บางคัมภีร์ก็ว่าเป็นลูกของพระพลราม (Bala-rama) กับนางเรอติ (Revati) เคยอวตารเป็นนิลพานคร อยู่ในพวก 18 มงกุฎทหารเอกของพระรามในเรื่องรามเกียรติ์ สีประจำคือ สีดำ อยู่ในราศีมังกร มีพระพุทธรูปปางนาคปรกเป็นพระประจำวัน (สุรศักดิ์ ทอง, 2553: 284-285) มือถือศูล (คล้ายวัชระ) ซึ่งหมายถึง พระนามรัชกาลที่ 6 (พระยาสังฆาภิบาล) (สรวง ศรีเพ็ญ, 2567: 79)

3. พระมหาพิชัยมงกุฎ เป็นรูปสัญลักษณ์ของศิริภรณ์ ซึ่งเป็นหนึ่งในเครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์ คือเครื่องประดับพระเศียรพระมหากษัตริย์ที่ทรงสวมในงานพระราชพิธีสำคัญ เช่น พระราชพิธีบรมราชาภิเษก สร้างขึ้นในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 หม่อมราชวงศ์เทวาธิราช ป.มาลากุล อธิบายว่า โบราณกับมงกุฎเท่ากับราชกกุธภัณฑ์ อันเป็นราชสิริภรณ์เท่านั้น หากได้เป็นยอดแห่งความสำคัญเฉกเช่นพระมหาเศวตฉัตรไม่ แม้ในงานพระราชพิธีราชาภิเษกก็เป็นแต่เจ้าพนักงานทูลถวายพระมหากษัตริย์ มิได้ทรงสวมดูในยุคนั้น แต่ถึงรัชกาลที่ 4 แห่งมหานครรัตนโกสินทร์เป็นต้นมา ประเทศไทยได้มีการติดต่อกับประเทศทางตะวันตก ซึ่งมีประเพณีนับถือมงกุฎอยู่หลายประเทศ ฉะนั้นคติที่ถือว่ามงกุฎเป็นสิ่งสำคัญในจำนวนราชกกุธภัณฑ์จึงมาสู่ประเทศไทยในงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระมหากษัตริย์จึงทรงสวมพระมหามงกุฎและเป็นประเพณีมาจนทุกวันนี้ (หม่อมราชวงศ์เทวาธิราช ป.มาลากุล, 2504: 51-52) พระมหาพิชัยมงกุฎจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในบรรดาเครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์ และถือว่าขณะที่ทรงสวมพระมหาพิชัยมงกุฎนั้นเป็นระยะเวลาที่สำคัญที่สุดแห่งการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก (ยุพธ แสงทักษิณ, 2539: 136 และ ดนัย ไชยโยธา (บรรณาธิการ), 2543: 47) เห็นได้จากพระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงเครื่องบรมราชาภิเษกในคราวพระราชพิธีบรมราชาภิเษกสมโภช พ.ศ.2454 (รวม วชิราวุธ, 2550: 23) ดังกล่าวถือเป็นหนึ่งในเครื่องเบญจสิริราชกกุธภัณฑ์ อันเป็นนิมิตหมายแห่งการฉลองสิริราชสมบัติด้วยอีกประการหนึ่งที่แสดงถึงความเป็นพระราชาธิบดีโดยสมบูรณ์ และยังสัมพันธ์กับพระนาม “มงกุฎเกล้า” ด้วย

3.พระตราวชิระ วชิระ คือ พระนามของเทพอาวุธของพระอินทร์ มีลักษณะคล้ายตรีศูล 3 ง่ามขนาดเล็ก ซึ่งตราวชิระนี้พัฒนาจากเครื่องหมายประจำรัชกาลที่ 6 และพระราชลัญจกรพระวชิระประจำพระองค์รัชกาลที่ 6 โดยพัฒนาจากฉัตร 5 ชั้นเป็น 7 ชั้น (สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา, 2551: 61,64) ซึ่งพระอินทร์ เป็นเทพที่ยิ่งใหญ่ เป็นเทพเจ้าแห่งท้องฟ้า ทรงถืออสูรบาต (วชิระ วชิระ) อีกพระนามคือเพชรปาณี (ผู้ถือวชิระ) ทรงบันดาลให้ฝนตกและกำกับฤดูกาล (เศรษฐมนต์ กาญจนกุล, 2548: 28 และพระยาสังจาภิรมย์ฯ (สรวง ศรีเพ็ญ), 2556: 34) พระอินทร์ เป็นเทพผู้บันดาลสิ่งทั้งปวงให้เป็นไปในโลก (ศานติ ภัคดี คำ, 2556: 26) และพระอินทร์ยังสัมพันธ์กับแนวคิดพระมหากษัตริย์ไทยแต่โบราณ ยังสืบเนื่องมาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อมีการสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ขึ้น มีการขนานนามพระนครว่า กรุงเทพมหานคร ซึ่งหมายถึงสวรรค์ของพระอินทร์ วัดศูนย์กลางของกรุงเทพมหานครคือ วัดสุทัศน์เทพวราราม ซึ่งหมายถึง “สุทัศน์นคร” ซึ่งเป็นสวรรค์ของพระอินทร์ (ศานติ ภัคดี คำ, 2556: 73) ซึ่งตราวชิระดังกล่าวพัฒนามาจากพระราชลัญจกรประจำรัชกาลที่ 6 เป็นสัญลักษณ์ของพระบรมนามาภิไธย “วชิราวุธ” ซึ่งหมายถึง สายฟ้าอันเป็นเทพศาสตราของพระอินทร์ที่เปล่งประกายให้ทรงสถิตดำรงในสิริราชสมบัติให้สถาพรโดยสวัสดิ์เป็นอนเนกอนันต์ นอกจากนี้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ใช้ปักเป็นธงเครื่องหมายประจำกองเสือป่า ปักผ้าทิพย์หน้ามุขเด็จพระที่นั่งพระที่นั่งงานพระราชพิธีต่างๆ และเชิญประดิษฐานที่หน้าบันโรงเรียนวชิราวุธ (มหาวิทยาลัยราชภัฏ, 2563: 5)

4.สัตตปฎลเศวตฉัตรขนาบคู่ (สัตตปฎลเศวตฉัตร) คือ ฉัตรบุหมีผ้าขาว 7 ชั้น เป็นเครื่องสูงแสดงพระอิสริยยศรองลงมาจากพระนพปฎลมหาเศวตฉัตร (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550: 195) ใช้กับพระมหากษัตริย์ที่ยังไม่ผ่านพระราชพิธีบรมราชาภิเษก แสดงถึงบทบาทของการเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ที่ดำรงตำแหน่งรัชทายาทแทนสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ องค์มกุฎราชกุมารผู้เป็นเชษฐาธิราชที่ได้สิ้นพระชนม์ลง ซึ่งเป็นเหตุการณ์ก่อน พ.ศ.2454 เพราะเมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวสวรรคตแล้ว พระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการทั้งหลายได้พร้อมกันอัญเชิญเสด็จขึ้นครองราชสมบัติสืบต่อมาเมื่อวันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ.2453 โดยมีพระปรมาภิไธยย่อว่า “พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว งานพระราชพิธีบรมราชาภิเษกสมโภช ได้มีการจัดขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2454 ปรากฏว่าได้มีเจ้านายหลายพระองค์ในราชวงศ์ต่างประเทศ และบุคคลสำคัญจำนวนมากจากประเทศต่างๆ เข้ามาชุมนุมถวายพระพรชัยมงคลในโอกาสที่เสด็จขึ้นเสวยราชสมบัติขึ้น (दनัยไชยโยธา, 2543: 97) แสดงถึงพระบรมเดชานุภาพแผ่กระจายไปไกลทั่วทุกทิศหนแห่ง เพื่อปกป้องคุ้มครองและช่วยเหลือพสกนิกรของพระองค์ทั่วทั้งแผ่นดินตลอดรัชสมัย

5.ข้อความ “เฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสวันคล้ายวันสวรรคตครบ 100 ปี 24 พฤศจิกายน 2568 บนวงแหวนรอบอักษรพระปรมาภิไธย เบื้องล่างเป็นแพรแถบมีเลข 100 ขนาบด้วยเลข 2468 และ 2568

ดังกล่าวสื่อถึงการที่รัฐบาลจัดงานครบรอบ 100 ปี วันสวรรคตพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นการให้ความสำคัญของยุคสมัยรัชกาลที่ 6 และเผยแพร่องค์ความรู้เป็นวงกว้าง เพราะตั้งแต่ก่อตั้งในปี 2325 กรุงเทพฯ ผ่านแผ่นดินมาแล้ว 9 รัชกาล ผ่านยุคราชอาณาจักร ยุคสร้างชาติ ยุครัฐชาติสมัยใหม่ มีงานเขียนมากมายเล่าถึงแต่ละรัชกาลในหลายแง่มุม พรอ้มกับการก่อตัวของประเทศไทยในฐานะรัฐชาติสมัยใหม่ ทว่ายุคที่เป็นหัวเลี้ยวสำคัญของพัฒนาการนี้คือ แผ่นดินพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 กลับถูกเขียนถึงน้อยที่สุด ทั้งที่ในช่วงเวลา 15 ปี (ปี 2453 – 2468) หลัง 42 ปีในรัชกาลพระพุทธเจ้าหลวง รัชกาลที่ 5 สถานการณ์ทั้งในและนอกประเทศทำให้การเมืองและสังคมสยามเปลี่ยนโฉมหน้าไปอย่างรวดเร็ว

ในประเทศเกิดเหตุการณ์ รศ.130 การก่อตั้งกองลูกเสือแห่งชาติ การวางรากฐานอุดมการณ์ชาตินิยม (เทพ บุญตานนท์, 2559: 115) การสร้างมหาวิทยาลัยแห่งแรก การวางระบบซังตวงวัด การใช้นามสกุลนอกประเทศ เกิดการโค่นล้มพระเจ้าซาร์ในรัสเซีย การปฏิวัติซินไฮ่ในจีน สงครามโลกครั้งที่ 1 ระเบิดขึ้นในยุโรป และการก่อตั้งองค์การสันนิบาตชาติ ฯลฯ ซึ่งรัชสมัยแผ่นดินพระมงกุฎเกล้าฯ ที่กินเวลากว่า 15 ปี จึงมีจุดเปลี่ยนมากมาย และเป็นมากกว่ายุคทองของวรรณคดีและศิลปวัฒนธรรมอย่างที่หลายคนเคยเข้าใจ แรงแสท่อนนี้ยังส่งผลมาถึงรัชกาลที่ 7 อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยง (กองบรรณาธิการนิตยสารสารคดี, 2568: 26) และข้อมูลข้างต้นยังแสดงถึงวันที่ รัชกาลที่ 6 สวรรคต ตลอดรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงนำประเทศชาติเข้าสู่ความเป็นอารยประเทศอย่างเต็มที่ ข้อที่ควรยกย่องและเชิดชูเป็นพิเศษ คือ ความเป็นนักชาตินิยมและนักประพันธ์ พระองค์ทรงครองราชสมบัติอยู่เพียง 16 ปี ได้สวรรคตเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ.2468 พระชนมายุได้ 46 พรรษา มีพระราชธิดาเพียงพระองค์เดียว คือ สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี ซึ่งประสูติแต่สมเด็จพระนางเจ้าสุวัทนา พระวรราชเทวี ก่อนพระองค์สวรรคตเพียง 1 วัน (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2563: 265)

ซึ่งกำหนดการหลักที่จัดงานในห้วงเดือนพฤศจิกายน 2568 ที่ผ่านมา คือการประดิษฐานพระบรมฉายาลักษณ์รัชกาลที่ 6 และพระรูปสมเด็จพระเจ้าภคินีเธอฯ เพื่อให้ประชาชนถวายสักการะ จัดกิจกรรมจิตอาสาบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ทั่วประเทศ พิธีเจริญพระพุทธมนต์ และตักบาตรพระสงฆ์ 100 รูป ณ วัดพระปฐมเจดีย์ จ.นครปฐม โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน จัดพิธี ณ สถานที่ประดิษฐานพระบรมราชานุสาวรีย์รัชกาลที่ 6 และศาลากลางจังหวัด มีงานมหกรรมเฉลิมพระเกียรติ ณ สวนลุมพินี กรุงเทพฯ กิจกรรมแสง สี เสียง น้ำพุดนตรีนาฏศิลป์ร่วมสมัย นิทรรศการสวนแสง และสินค้าจาก 50 เขต ทั่วกรุงเทพฯ มีพิธีศววรรษมหาธีรราชานุสรณ์ เป็นพิธีถวายพวงมาลาที่โรงเรียนอนุบาลสระบุรี และการจัดนิทรรศการ “พระผู้มาก่อนกาล” จัดที่พิพิธสถาน อาคารศิลปวัฒนธรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่จัดถึงราวๆต้นเดือนมกราคม 2569 ซึ่งกลุ่มงานข้างต้นเป็นส่วนหนึ่งของการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ 3 รัชกาล ซึ่งรวมถึงรัชกาลที่ 9 และรัชกาลที่ 10 รวมถึงการจัดทำหนังสือจดหมายเหตุและหนังสือที่ระลึกเพื่อเก็บรวบรวมไว้เป็นหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชาติโดยสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม อีก ด้วย

ภาพที่ 6-8 งานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสวันสวรรคตครบ 100 ปี 25 พฤศจิกายน 2568
ที่มา: สำนักนายกรัฐมนตรี, 2568: 22

นอกจากนี้บริเวณโดยรอบของกรอบตราสัญลักษณ์ยังมีลวดลายของพันธุ์พฤกษา และบุปผชาติที่
บ่งบอกถึงลายไทย ลีลาไทย ความเป็นไทย สื่อถึงการที่พระองค์มีพระทัยรักวิชาการฝ่ายศิลปวิทยาและ
วรรณกรรมมากทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดหาและบำรุงรักษาโบราณวัตถุของชาติ ทรงส่งเสริมนาฏศิลป์
และดุริยางค์ไทย ทรงส่งเสริมพระพุทธศาสนาต่อจากพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร นอกจากนี้พระองค์ยัง
ทรงดำเนินการปลูกใจประชาชนชาวไทยให้รักชาติและกล้าหาญด้วยการทรงแสดงปาฐกถาและพระราชทาน
พระบรมราโชวาทอยู่เสมอ และยังแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองของประชาชนและประเทศชาติในรัชสมัย (दन्य
ไชโยธา (บรรณาธิการ), 2543: 426-427) ซึ่งอนุสรณ์ที่เป็นเครื่องรำลึกถึงพระองค์อีกแห่งหนึ่งคือ พระบรม
ราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ สวนลุมพินี โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (หรือ
ผู้แทนพระองค์) เสด็จพระราชดำเนินไปในรัฐพิธี ทรงวางพวงมาลาถวายราชสักการะ ณ พระบรมราชานุสรณ์ฯ
ในวันคล้ายวันสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว วันที่ 25 พฤศจิกายน ของทุกปี (กรม
ศิลปากร, 2562: 108) รวมถึงการจัดงาน ณ วังรินฤติ พร้อมทั้งจัดทำเข็มตราสัญลักษณ์ 100 ปี เป็นรูปหัวใจ มี
ตราประจำพระองค์รัชกาลที่ 6 สมเด็จพระนางเจ้าสุวัทนา พระวรราชเทวี และสมเด็จพระเจ้าฟ้าเพชร
รัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี

จากรายละเอียดเกี่ยวกับตราสัญลักษณ์ฯ ที่ผ่านมา ได้แสดงให้เห็นถึงการรวมตราสัญลักษณ์ที่มี
ความหมายทั้งที่เนื่องด้วยพระบารมีแห่งองค์พระมหากษัตริย์และพระบรมราชจักรีวงศ์ ตลอดจนพสกนิกรที่อยู่
ภายใต้ร่มพระบารมีของพระองค์ในรัชสมัยและราชสกุลทุกมหาดินแดนที่สืบมาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะองค์
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และการสื่อความหมายในลักษณะที่เป็นปรีชาปฏิบัติที่แสดงถึงการสืบ
ทอดอารยธรรมที่มีมาแต่บรรพชนตลอดระยะเวลาที่ยาวนาน โดยได้มีการปรับเปลี่ยนและสร้างสรรค์ตรา
สัญลักษณ์ให้มีความผสมกลมกลืน สอดคล้องกับแนวคิด แบบแผนของสังคม ตลอดจนจุดประสงค์แห่งการ
เฉลิมฉลองหรือเฉลิมพระเกียรติพระบารมีในแต่ละช่วงเวลาได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังเป็นการแสดงถึงภูมิ
ปัญญาของผู้คิดประดิษฐ์ตราสัญลักษณ์ที่ได้เลือกสรรเครื่องประกอบพระราชอิสริยยศ ตลอดจนสรรพสิ่งที่เป็น
มงคลต่างๆ ที่เคยมีมาแต่โบราณราชประเพณีมาใช้เป็นสื่อ เพื่อสะท้อนถึงคติความเชื่อที่เกี่ยวกับองค์
พระมหากษัตริย์ได้อย่างเป็นรูปธรรมและสง่างามยิ่ง และแม้ว่าพระบรมราชสัญลักษณ์ที่ปรากฏบนสื่อรูปแบบ
ใหม่ต่างๆ เหล่านั้น มิได้แสดงถึงพระราชอำนาจในองค์พระมหากษัตริย์ต่อสิ่งที่มีการประดับไว้ เช่นเดียวกับการ
ประทับตราพระราชลัญจกรลงบนเอกสารสำคัญหรือหนังสือทางราชการที่เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงพระ
ราชอำนาจโดยตรงผ่านการรับรองเอกสารสำคัญหรือหนังสือทางราชการ แต่กระนั้น การปรากฏรูปแบบ
ลวดลายของตราพระราชลัญจกรแผ่นดินถูกนำมาประดับไว้บนสื่อสมัยต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา
โดยที่ยังคงความศักดิ์สิทธิ์ของการเป็นพระบรมราชสัญลักษณ์แทนพระราชอำนาจแห่งองค์พระมหากษัตริย์ที่
เปลี่ยนแปลงลวดลายมาจากตราพระราชลัญจกรประจำแผ่นดิน

สรุป

กล่าวได้ว่า พระราชสัญลักษณ์ และสัญลักษณ์ต่างๆ ที่ประกอบรวมอยู่ในตราสัญลักษณ์งานเฉลิม
พระเกียรติพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันสวรรคตครบ 100 ปี 25
พฤศจิกายน 2568 ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่อุดมไปด้วยความหมายที่เกี่ยวข้องกับพระเกียรติยศแห่งองค์
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชกรณียกิจ พระนามที่เป็นมงคล ล้วนแต่เป็นมงคลคติที่สื่อ
ความหมายแห่งความเป็นสิริมงคล ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา ด้วยเหตุดังกล่าวตราสัญลักษณ์ฯ จึงเป็นตรา
สัญลักษณ์ที่ทรงคุณค่า เป็นตราสัญลักษณ์ที่มีความเป็นสิริมงคลควรค่าแก่การเคารพสักการะตลอดไป ซึ่งการ
ประดับตราสัญลักษณ์ในโอกาสที่เป็นมหามงคลยิ่งนี้ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการฝ่ายพิจารณาการ

ใช้ตราสัญลักษณ์โดยปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ย่อมหมายถึงการถวายราชสักการะและการแสดงความจงรักภักดีต่อองค์รัชกาลที่ 6 และยังเป็น การเสริมสร้างความเป็นสิริมงคลให้แก่บ้านเมือง และแก่มหาชนชาวไทยได้อย่างเหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง อาณาประชาราษฎร์จึงต่างรวมใจเพื่อน้อมรำลึกสำนักในพระมหากรุณาธิคุณเป็นอเนกประการอีกด้วยในห้วงเดือนพฤศจิกายน 2568 ด้วยเหตุนี้ตราสัญลักษณ์จึงอยู่ในภาพความทรงจำของผู้คน เป็นพลวัตสัญลักษณ์ที่ขับเคลื่อนเพื่อสถิตถาวรที่ติดตรึงอยู่ในใจชาวประชาอยู่ตลอดเวลา

ทั้งนี้องค์ความรู้ในครั้งนี้อาจเป็นแนวทางสำหรับการศึกษาในอนาคต เช่น การศึกษาตราสัญลักษณ์ในมุมมองเชิงสังคมวิทยาหรือการเปรียบเทียบตราสัญลักษณ์ในวัฒนธรรมต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อแต่ละสังคม การผสมผสานความเชื่อต่างๆ การดำรงอยู่ของคติความเชื่อและการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้องค์ความรู้ด้านศิลปประยุกต์มีความชัดเจนและมีความสัมพันธ์ในเชิงสหวิทยาการมากขึ้น อีกทั้งยังทำให้เข้าใจที่มาที่ไปและบริบทของสังคมนั้นๆ ได้มากขึ้นด้วย โดยอิทธิพลและแรงบันดาลใจจากคติความเชื่อที่เกี่ยวข้องในองค์พระมหากษัตริย์ในการออกแบบรังสรรค์ จะเห็นว่า สถาบันพระมหากษัตริย์มีบทบาทสำคัญในการสร้างหรือการกำหนดสัญลักษณ์ใช้ในสังคมไทย และสัญลักษณ์เหล่านั้นก็มีอิทธิพลต่อสังคมไทยอย่างกว้างขวาง ทำนองกลับกัน คติความเชื่อของสังคมไทย ก็มีอิทธิพลสำคัญต่อการกำหนดสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์เพื่อรับใช้สังคมด้วยเช่นกัน

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). ฉัตรแก้วเก้าแผ่นดิน. กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ.
- กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม. (2559). นพรีชมบรมราชจักรีวงศ์. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร
กระทรวงวัฒนธรรม.
- กรมศิลปากร. (2567). ศิลปประยุกต์ของกรมศิลปากร. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- กฤษประพันธ์ เมืองทิพย์. (2535). การศึกษารูปแบบและความหมายของตราสัญลักษณ์ประจำกระทรวงของ
ไทย. การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ศิลปะ. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กองบรรณาธิการนิตยสารสารคดี. (2568). นิตยสารสารคดี 100 ปี วันสวรรคต พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
เจ้าอยู่หัว, 41(488), 26.
- เกรียงไกร วิศวามิตร. (2550). เรื่องเล่าในวัง. กรุงเทพฯ: สำนักพระราชวัง.
- คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2550). โบราณคดีและประวัติศาสตร์ศิลปะในประเทศไทย
ฉบับคู่มือครูสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ: คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- दनัย ไชโยธา. (2548). พระมหากษัตริย์กับพระพุทธศาสนาในประวัติศาสตร์. กรุงเทพฯ: โอเดียน
สโตร์.
- दनัย ไชโยธา (บรรณาธิการ). (2543). 53 พระมหากษัตริย์ไทย ๓ ทรงครองใจไทยทั้งชาติ.
กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ถนอม ตะนา. (2536). เอกสารประกอบการสอนประวัติศาสตร์เอเชียอาคเนย์. มหาสารคาม:
ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ทองเจือ เขียดทอง. (2545). การออกแบบตราสัญลักษณ์. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- เทพ บุญदानนท์. (2559). การเมืองในการทหารไทยสมัยรัชกาลที่ 6. กรุงเทพฯ: มติชน.

- ฉันทพงษ์ สารรัตน์. (2563). อิทธิพลทางศาสนากับพระราชลัญจกรประจำพระองค์ในรัชกาลที่ 6 ถึงรัชกาลที่ 10. วารสารครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 3(1), 61-92.
- ฉันทพงษ์ สารรัตน์ และคณะ. (2567). มงคลคติในตราสัญลักษณ์พระราชพิธีมหามงคล 72 พรรษา 28 กรกฎาคม 2567. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมสังคม, 1(2), 1-25.
- ธีรพัฒน์ อมรสกุล. (2561). ตราพระราชลัญจกรประจำแผ่นดินสมัยรัตนโกสินทร์. (การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ศิลปะ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปิยนาด บุนนาค และคณะ. (2550). 9 แผ่นดินของการปฏิรูประบอบราชการ. สำนักงาน ก.พ.ร.
- พระยาสังฆาภิบาล (สงวน ศรีเพ็ญ). (2557). ปกรณัมอมตะแห่งทวยภارتเทพ: เทวกำเนิด. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- พูนพิศมัย ดิศกุล, หม่อมเจ้า. (2561). พระราชวงศ์จักรี สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6. (สิ่งที่ข้าพเจ้าพบเห็นสมัยรัชกาลที่ 6). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มติชน.
- พระยาอนุমানราชธนะ. (2512). พระราชลัญจกรและตราประจำตัวประจำตำแหน่ง. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.
- ผกาภาศ อินตะแก้ว. (2562). ความเชื่อผ่านการใช้สัญลักษณ์ในตราสัญลักษณ์มหาวิทยาลัยไทย : กรณีศึกษาเฉพาะสัญลักษณ์. วารสารบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2(2), 35-47.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏ. (2563). พระราชลัญจกร ราชภัฏสัญลักษณ์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏ.
- มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา. (2554). นามานุกรมพระมหากษัตริย์ไทย. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา.
- ยุพร แสงทักษิณ. (2539). เครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์และเครื่องสูง. กรุงเทพฯ: ครูสภา.
- รณภพ เตชะวงศ์. (2560). วัสดุและสัญลักษณ์ในจิตรกรรม. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2550). ราชศัพท์. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ราม วชิราวุธ. (2550). ประวัติต้นรัชกาลที่ 6. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: มติชน.
- วรชาติ มีชูบท. (2552). พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าแผ่นดินสยาม พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นนักรบทหารและจอมปราชญ์ของโลก. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊คส์.
- วรชาติ มีชูบท. (2554). เกร็ดพงศาวดารรัชกาลที่ 6. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊คส์.
- วรชาติ มีชูบท. (2555). ภาพล้อผีพระหัตถ์ในรัชกาลที่ 6. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊คส์.
- วรชาติ มีชูบท. (2559). เบื้องลึก เบื้องหลังในพระราชบันทึกเรื่อง “ประวัติต้นรัชกาลที่ 6”. กรุงเทพฯ: มติชน.
- วรชาติ มีชูบท. (2561). ราชสำนักรัชกาลที่ 6. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ศิริวรรณ คุ่มโท. (2547). พระราชประวัติพระมหากษัตริย์ 9 รัชกาล. กรุงเทพฯ: เดอะบุ๊คส์.
- เศรษฐมนันต์ กาญจนกุล. (2548). เส้นสายลายไทยชุดเทวกำเนิด : รวบรวมประวัติเทพเจ้าทั้งไทยและฮินดู. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เศรษฐศิลป์.
- ส.พลายน้อย. (2527). ความรู้เรื่องตราต่างๆ พระราชลัญจกร. กรุงเทพฯ: บำรุงสาส์น.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสถาน. (2563). ใต้ร่มพระบารมี จักรีนฤพดินทร์ สยามินทรอาริราชย์ : บุรพกษัตริย์แห่งมหาจักรีบรมราชวงศ์ เล่ม 2. กรุงเทพฯ: สำนักงานราชบัณฑิตยสถาน.

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2568). ตราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
เจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันสวรรคตครบ 100 ปี 25 พฤศจิกายน 2568.

กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2536). พระราชบัญญัติ. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.

สมชาย พรหมสุวรรณ. (2548). หลักการทัศนศิลป์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา. (2551). ตราแผ่นดิน ตราราชสกุล และสกุล อักษรพระนาม
และนามย่อ. กรุงเทพฯ: บริษัท อมรินทร์ บุ๊คเซ็นเตอร์ จำกัด.

สภานุกรมไทยสำหรับเยาวชนไทยฉบับเสริมการเรียนรู้ เล่ม 3. (2548). กรุงเทพฯ: โครงการสภานุกรมไทย
สำหรับเยาวชนโดยประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.

สภานุกรมพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2550). กรุงเทพฯ: ครูสภา.

สุรศักดิ์ ทอง. (2553). สยามทေး. กรุงเทพฯ: มติชน.

ศานติ รักดีคำ. (2556). พระอินทร์ : มหาเทวะผู้พิทักษ์ผู้พิทักษ์พระพุทธศาสนาแบบอย่างแห่งจิตอาสา.

กรุงเทพฯ: อมรินทร์.

หม่อมราชวงศ์เทวธิดา ป.มาลากุล. (2504). เรื่องราชูปโภคและพระราชฐาน. พระนคร: กองวัฒนธรรม.

อนันต์ กลิ่นโพธิ์กลับ. (2550). ตราประทับ ตราประจำตัว และเครื่องราชยุคโบราณ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เมือง
โบราณ.